

Helena Pietrzak

Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 września 2009 r., P 46/07 w sprawie zasadności zatrzymania prawa jazdy dłużnikowi alimentacyjnemu

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 53/1-2, 387-396

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

HELENA PIETRZAK

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

**GŁOSA DO WYROKU TRYBUNAŁU
KONSTYTUCYJNEGO Z DNIA 22 WRZEŚNIA 2009 R.,
P 46/07 W SPRAWIE ZASADNOŚCI ZATRZYMANIA
PRAWA JAZDY DŁUŻNIKOWI ALIMENTACYJNEMU¹**

Teza rozstrzygnięcia

Trybunał Konstytucyjny orzekł, że „art. 5 ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. *o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej* (Dz. U. Nr 86, poz. 732 i Nr 164, poz. 1366, z 2007 r. Nr 192, poz. 1378 oraz z 2008 r. Nr 119, poz. 770) jest niezgodny z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”.

W pozostałym zakresie badania zgodności art. 5 ustawy *o dłużnikach alimentacyjnych* z art. 32 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji, Trybunał postanowił umorzyć postępowanie – działając „na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. *o Trybunale Konstytucyjnym* (Dz. U. Nr 102, poz. 643, z 2000 r. Nr 48, poz. 552 i Nr 53, poz. 638, z 2001 r. Nr 98, poz. 1070, z 2005 r. Nr 169, poz. 1417 oraz z 2009 r. Nr 56, poz. 459)”.

Przesłanki stanu faktycznego

Postanowieniem z 17 września 2007 r.² Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi zwrócił się do Trybunału Konstytucyjnego z zapytaniem, czy wymienione w sentencji przepisy są zgodne z Konstytucją RP. Potrzeba udzielenia odpowiedzi wynikała z rozpoznawania sprawy

¹ Sentencja wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 września 2009 r. została ogłoszona dnia 25 września 2009 r. w Dz. U. Nr 159, poz. 1261.

² Zob. sygn. akt III SA/Łd 147/07.

dotyczącej zasadności zatrzymania prawa jazdy kategorii ABC dłużnikowi alimentacyjnemu Zbigniewowi Sz.

Pytanie prawne sądu pytającego powstało na tle następującego stanu faktycznego i prawnego.

Prezydent Miasta Łodzi³, działając na podstawie zakwestionowanego w pytaniu prawnym art. 5 ust. 2 ustawy wydał decyzję o zatrzymaniu prawa jazdy kategorii ABC Zbigniewowi Sz. W uzasadnieniu decyzji wskazał, że stan faktyczny przedstawiony we wniosku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z dnia 4 maja 2006 r. uzasadniał zastosowanie art. 5 ust. 2 ustawy. Od negatywnej decyzji Zbigniew Sz. złożył skargę do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, w którym wskazał, że przyczyną niesystematycznego płacenia alimentów była jego trudna sytuacja materialna⁴. Ponadto, prawo jazdy jest mu niezbędne do prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie mechaniki samochodowej, a jego zatrzymanie przyczyni się do zwiększenia zadłużenia. Kolegium decyzją z 1 grudnia 2006 r. utrzymało zaskarżoną decyzję w mocy.

Dłużnik alimentacyjny zaskarżył decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi. W uzasadnieniu wniosku podniósł, że Organ odwoławczy zastosował przepisy prawa w sposób selektywny, gdyż nie uwzględnił przedstawionej argumentacji, w której zainteresowany zaznaczył, że nie uchylał się od wykonywania swych obowiązków, oraz nie unikał poddania się czynnościom wymienionym w art. 3 i 4 zaskarżonej ustawy.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi powziął szereg wątpliwości co do konstytucyjności regulacji ukształtowanej w art. 5 ustawy. Stąd też, zwrócił się do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności z Konstytucją art. 5 ust. 2 ustawy w związku z art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 2 Konstytucji.

³ Pełniący funkcję starosty.

⁴ Należy przy tym dodać, że Zbigniew Sz. dołączył dowody wpłaty alimentów za lata 1998-2006 w różnych kwotach oraz postanowienie prokuratora Prokuratury Rejonowej z 29 września 2006 r. o umorzeniu śledztwa przeciwko Zbigniewowi Sz. jako podejrzanemu o popełnienie czynu z art. 209 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks karny*, Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm., a więc za uporczywe uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego – z powodu niepopelnienia czynu przez podejrzanego.

Wątpliwości sąd pytający określił poprzez ścisłą analizę zaskarżonej regulacji. W szczególności, zdaniem sądu, sankcja z kwestionowanego przepisu nakładana jest za czyn, którego karanie przewidziane jest w kodeksie karnym⁵, stąd zasugerował podwójne karanie za ten sam czyn (w trybie karnym oraz w trybie administracyjnym)⁶.

Kolejne wątpliwości sądu pytającego to: brak trybu odwoławczego⁷ (szczególnie stosownej kontroli ustaleń dotyczących uniemożliwienia przez dłużnika przeprowadzenia wywiadu środowiskowego oraz podjęcia prób aktywizacji zawodowej tego dłużnika) – co jest niezgodne z zasadą demokratycznego państwa prawa i wypływającą z niej zasadą przyzwoitej legislacji oraz narusza zasadę sprawiedliwej procedury i zasadę zaufania obywateli do państwa. Ponadto, sąd pytający stwierdził, że wobec osób, które prawa jazdy nie posiadają lub też nie korzystają z samochodu, sankcja zatrzymania prawa jazdy będzie mniej dolegliwa, co narusza zasadę równości⁸.

Prokurator Generalny⁹ wnioskował o uznanie niezgodności z Konstytucją przepisów będących przedmiotem orzekania – w związku z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 Konstytucji. Powołując się na orzecznictwo TK¹⁰, stwierdził, że chociaż samo uregulowanie trybu postępowania w art. 5 ust. 1 i 2 kwestionowanej ustawy nie narusza standardów legislacyjnych, to jednak nie sprzyjają one urzeczywistnieniu celu ustawy, jakim jest skuteczność egzekucji należności alimentacyjnych¹¹. Co więcej, zarzucił brak bezpośredniego związku między zatrzymaniem prawa jazdy a uporczywym uchylaniem się od obowiąz-

⁵ Zob. art. 209 § 1 k.k.

⁶ Sąd pytający poddał w wątpliwość „dopuszczalność wprowadzenia do systemu prawnego podwójnego, równoległego orzekania o odpowiedzialności obywatela za to samo zachowanie”.

⁷ Zatem bez jednoczesnej możliwości przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego, a więc stosownej weryfikacji prawidłowości tak przeprowadzonego postępowania oraz dokonanych w jego toku ustaleń faktycznych.

⁸ Dotyczy art. 32 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji, wobec której TK postanowił umorzyć postępowanie.

⁹ W piśmie z dnia 20 grudnia 2007 r.

¹⁰ Szczególnie orzecznictwo TK odnoszące się wprost do zasady poprawnej legislacji. Por. sygn. K 28/02, OTK ZU nr 2/A/2003, poz. 13.

¹¹ Zdaniem Prokuratora Generalnego „zatrzymanie prawa jazdy nie pozostaje w adekwatnym związku z przymuszeniem dłużnika do terminowego spłacania alimentów”.

ku alimentacyjnego¹². Zarzucił również dwoistość interpretacji ustania przyczyn zatrzymania prawa jazdy – zawartej w art. 5 ust. 3 kwestionowanej ustawy.

Natomiast Marszałek Sejmu¹³ wniósł o stwierdzenie, że art. 5 kwestionowanej ustawy jest niezgodny z wynikającą z art. 2 Konstytucji RP zasadą sprawiedliwej procedury, jest natomiast zgodny z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2 i z art. 32 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji.

Zdaniem Marszałka Sejmu, nie są zasadne wątpliwości sądu pytającego dotyczące niespełnienia przez art. 5 ustawy wymogu określoności przepisów, gdyż zwrot „ustanie przyczyn zatrzymania” należy rozumieć jako „odpadnięcie którejkolwiek z przesłanek, stanowiących podstawę zatrzymania prawa jazdy w konkretnym przypadku”¹⁴. Ponadto, art. 5 kwestionowanej ustawy nie narusza zasady równości, gdyż obejmuje w hipotezie normy wszystkich dłużników alimentacyjnych. W opinii Marszałka Sejmu, nie są uzasadnione również wątpliwości sądu pytającego dotyczące stopnia uciążliwości zatrzymania prawa jazdy dla poszczególnych osób, gdyż zróżnicowanie grupy adresatów przepisu nie może być efektywnie niwelowane na drodze normatywnej.

Podzielił pogląd sądu pytającego, że tryb postępowania określony w art. 5 kwestionowanej ustawy narusza zasadę sprawiedliwej procedury¹⁵, a decyzja organu może mieć dla dłużnika charakter arbitralny. Tym bardziej, że sprawiedliwa procedura wymaga, aby organ ujawniał w sposób czytelny motywy swego rozstrzygnięcia, które to powinny być weryfikowalne, a postępowanie powinno być prowadzone w sposób jawny i zapewniający udział strony.

Argumentacja Trybunału Konstytucyjnego

Trybunał Konstytucyjny, powołując się na art. 193 Konstytucji oraz art. 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o *Trybunale Konstytucyj-*

¹² Stwierdził, że „zastosowanie tego środka następuje bez względu na to, czy dłużnik alimentacyjny uporczywie uchyla się od świadczenia alimentów (co stanowi czyn karalny, określony w art. 209 § 1 k.k.), czy też gdy wątpliwą jest uporczywa niealimentacja”.

¹³ W piśmie z 9 października 2008 r.

¹⁴ Marszałek zaznaczył, że tym samym zwrotem – „ustanie przyczyn zatrzymania” – posłużył się ustawodawca w art. 138 ust. 2 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. *Prawo o ruchu drogowym*.

¹⁵ Określoną w art. 2 Konstytucji RP.

nym¹⁶ stwierdził, że skierowany przez WSA w Łodzi wniosek jest dopuszczalny w zakresie w jakim pytający spełnił przesłanki: przedmiotową oraz podmiotową wniesienia pytania prawnego (w ograniczonym zakresie także funkcjonalną).

Natomiast przesłanka funkcjonalna nie została spełniona w odniesieniu do wątpliwości występującego, co do zbiegu sankcji administracyjnej i karnej wobec osoby podejrzanej o przestępstwo uporczywej niealimentacji (art. 209 § 1 k.k.). W sprawie Zbigniewa Sz. wydane zostało prawomocne postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania w sprawie z art. 209 § 1 k.k., dlatego też udzielenie odpowiedzi na pytanie dotyczące zbiegu obydwu sankcji nie jest konieczne (zasadność umorzenia postępowania). Tym bardziej, że nie występuje związek funkcjonalny między potencjalną odpowiedzią na przedstawione Trybunałowi pytanie prawne a rozstrzygnięciem sprawy zawisłej przed sądem pytającym¹⁷.

Trybunał Konstytucyjny przypomniał, że zakwestionowany art. 5 ustawy został uchylony na mocy art. 47 ustawy z 7 września 2007 r. *o pomocy osobom uprawnionym do alimentów*¹⁸ w ten sposób, że ustawę *o dłużnikach alimentacyjnych* zastąpiono nową ustawą *o pomocy osobom uprawnionym do alimentów*. Utrata mocy obowiązującej przez zaskarżony przepis pociąga za sobą umorzenie postępowania¹⁹, chyba że rozpoznanie sprawy jest „konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw”²⁰. Ta zasada – zdaniem Trybunału – znajduje zastosowanie w przedmiotowej sprawie²¹. Co więcej, rozstrzygnięcie o konstytucyjności art. 5 ustawy (w brzmieniu obowiązującym do 1 października 2008 r.) trybunał uznał za istotne dla ochrony praw Zbigniewa Sz., będącego stroną w postępowaniu przed sądem pytającym.

Ponadto podkreślił, że orzeczenie Trybunału dotyczy art. 5 ustawy z 22 kwietnia 2005 r. *o dłużnikach alimentacyjnych*. Ustawa ta obowią-

¹⁶ Dz. U. Nr 102, poz. 643 z późn. zm.

¹⁷ Skutkuje to zasadnością umorzenia postępowania we wskazanym zakresie pytania prawnego ze względu na niedopuszczalność orzekania.

¹⁸ Dz. U. z 2009 r., Nr 1, poz. 7.

¹⁹ Por. art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy *o Trybunale Konstytucyjnym*.

²⁰ Tamże, art. 39 ust. 3.

²¹ Trybunał powołał się również na wcześniejsze, analogiczne pytania prawne. Por. postanowienie TK z 19 kwietnia 2006 r., sygn. P 12/05, OTK ZU nr 4/A/2006, poz. 49; postanowienie TK z 18 kwietnia 2007 r., sygn. P 12/04, OTK ZU nr 4/A/2007, poz. 44.

zywała do 1 października 2008 r. i została uchylona na mocy art. 47 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Zauważył, że obowiązująca ustawa z 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów zawiera w art. 5 ust. 3 pkt 3, ust. 5 i 6 unormowania analogiczne do zawartych w art. 5 kwestionowanej (a już nieobowiązującej) ustawy o dłużnikach alimentacyjnych z 22 kwietnia 2005 r.

Trybunał uznał, że kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia o zgodności z Konstytucją zakwestionowanych przepisów ma odpowiedź na pytanie, czy stanowiący podstawę prawną decyzji o zatrzymaniu prawa jazdy przepis ustawy o dłużnikach alimentacyjnych z 22 kwietnia 2005 r. jest zgodny z wzorcami kontroli konstytucyjności²².

Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego, kontrolowane unormowanie prawne narusza zasadę prawidłowej legislacji wywodzoną z art. 2 Konstytucji, ponieważ trudno określić, czy „ustanie bezskuteczności egzekucji z przyczyn całkowicie niezależnych od organu właściwego dłużnika będzie uzasadniało zwrot prawa jazdy, czy też konieczna będzie zawsze aktywizacja zawodowa i związane z tym ewentualne ustanie bezskuteczności egzekucji”. Niepewność i niespójność regulacji prawnych stanowiących podstawę kwalifikowania osób w sprawach, mających zasadnicze znaczenie dla realizacji ich praw osobistych, prowadzi do wyraźnej sprzeczności ze standardami prawidłowej legislacji oraz zwiększa ryzyko bezpodstawnego stosowania sankcji.

Ponadto, kwestionowana regulacja narusza również, wywodzoną z art. 2 Konstytucji, zasadę sprawiedliwej procedury, która wymaga aby odpowiedni organ był zobligowany przedstawić motywy swego rozstrzygnięcia, by rozstrzygnięcie to było weryfikowalne, a postępowanie prowadzone w sposób jawny, zapewniający udział stron. Przy braku trybu odwoławczego inicjatywy organu właściwego dłużnika dotyczące zatrzymania prawa jazdy mogą mieć charakter niedostatecznie zweryfikowany, a nawet arbitralny.

²² Zasadą demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) i wynikającą z niej zasadą: niedopuszczalności kumulacji odpowiedzialności karnej i administracyjnej za ten sam czyn, przyzwoitej legislacji, sprawiedliwej procedury, zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa; konstytucyjną zasadą proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji) w związku z zasadą poszanowania wolności i praw jednostki (art. 2 Konstytucji) oraz konstytucyjną zasadą równości wobec prawa (art. 32 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji).

Ponadto, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że kwestionowany przepis jest niezgodny z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Analizując cel ustawy, Trybunał uznał, że stosowanie zatrzymania prawa jazdy przewidziane w ustawie powinno służyć realizacji podstawowego celu tej ustawy jakim jest zapewnienie skuteczności w egzekwowaniu należności z tytułu obowiązków alimentacyjnych. W ocenie Trybunału takiego celu nie można osiągnąć poprzez zatrzymanie prawa jazdy dłużnikowi alimentacyjnemu, którego aktywność zawodowa łączy się z posiadaniem prawa jazdy. Za mieszczące się w zakresie celu uznał Trybunał stosowanie różnych środków aktywizacji zawodowej wobec dłużników alimentacyjnych (w tym przewidziane w ustawie kierowanie dłużnika alimentacyjnego do prac organizowanych na zasadach robót publicznych). Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego, z przytoczonych na rozprawie przez Prokuratora Generalnego danych statystycznych nie wynika, że zwiększenie skuteczności (i regularności) ściągania należności alimentacyjnych jest w przeważającym stopniu konsekwencją podjętych decyzji o zatrzymaniu prawa jazdy osobom zobowiązanym.

Ocena rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego uznać należy tylko częściowo za słuszny, szczególnie wobec istotnego założenia sprawiedliwej procedury, która wymaga trybu odwoławczego, ponadto weryfikacji rozstrzygnięcia, oraz jawności postępowania z udziałem zainteresowanych stron. Zarzut jednak wobec decyzji organu o niedostateczne zwerifikowanie, a nawet jej arbitralność – wydaje się przesadzony.

Nie można zgodzić się również z zarzutem braku w kwestionowanej ustawie poprawnej legislacji wywodzonej z art. 2 Konstytucji, która w świetle podstawowych zasad musi odpowiadać jej postanowieniom. Tym bardziej, że ustawodawca w art. 3-5²³ ustawy jednoznacznie wskazał przesłanki zatrzymania prawa jazdy. Stąd też, użyte w art. 5 ust. 3 kwestionowanej ustawy – sformułowanie „stwierdzenie ustania przyczyn zatrzymania” – nie jest zwrotem niedookreślonym.

²³ Por. „Art. 5. 1. Organ właściwy dłużnika, w przypadku złożenia wniosku, o którym mowa w art. 4 ust. 3, kieruje do starosty wniosek o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego. 2. Na podstawie wniosku, o którym mowa w ust. 1, starosta wydaje decyzję o zatrzymaniu prawa jazdy. 3. Zwrot zatrzymanego prawa jazdy następuje na wniosek organu właściwego dłużnika po stwierdzeniu ustania przyczyn zatrzymania”.

Jednoznacznie stanowi o odpadnięciu podstawy, czy też wiążącej przesłanki zatrzymania prawa jazdy dłużnikowi alimentacyjnemu.

Podobnie ocenić należy naruszenie przez art. 5 ustawy zasady proporcjonalności, a więc art. 31 ust. 3 Konstytucji. Nie można zgodzić się ze stwierdzeniem przyjętym przez Trybunał za sądem pytającym, że zatrzymanie prawa jazdy ogranicza możliwość aktywizacji zawodowej dłużnika. Tym bardziej, że mechanizm postępowania przewidziany w kwestionowanej ustawie, obejmuje próby aktywizacji zawodowej tylko dłużników alimentacyjnych, którzy z powodu braku zatrudnienia nie wywiązują się ze swych obowiązków alimentacyjnych. Co więcej, podstawę zatrzymania prawa jazdy uzasadnia odmowa podjęcia przez dłużnika wskazanej pracy zarobkowej, bądź też uchylanie się od wykonywania wskazanych prac.

Stąd też, mechanizm postępowania przewidziany w kwestionowanej normie, ukierunkowany był właśnie na aktywizację zawodową dłużnika oraz weryfikację sytuacji osobistej i majątkowej dłużnika. Stanowił zatem rodzaj normatywnego zabezpieczenia realizacji obowiązków alimentacyjnych przez uporczywego dłużnika alimentacyjnego²⁴.

Należy w tym miejscu dodać, że chociaż fakt zatrzymania prawa jazdy przy uporczywej niealimentacji stanowił dość często niekorzystny zarzut wobec formy i przedstawionym zastrzeżeniom, to jednocześnie niewielu kierowców skorzystało z możliwości odzyskania prawa jazdy na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Mogli to uczynić w ciągu miesiąca od opublikowania wyroku w Dzienniku Ustaw (czyli od 25 września 2009 r.²⁵).

Nowoczesne, a zarazem niekonwencjonalne metody skutecznego odzyskiwania długów – w tym odbieranie prawa jazdy – stosuje od kilku lat Wielka Brytania. Warto podkreślić, że praktyka urozmaiconych działań wobec uporczywych dłużników (tak w kontekście europejskim, jak i polskim), przynosi właściwe skutki. W Polsce znaczna większość gmin właśnie ten przepis uznała za najbardziej skuteczny w mobilizowaniu dłużników do łożenia na dzieci. Największą skuteczność w ściąganiu zaległych alimentów mają te gminy, które stosują wszystkie sposoby walki z dłużnikami alimentacyjnymi.

²⁴ W. M a c i e j k o, *Komentarz. Postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej*, Warszawa 2007.

²⁵ Sentencja wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 września 2009 r. została ogłoszona dnia 25 września 2009 r. w Dz. U. Nr 159, poz. 1261.

Co miało swoje poparcie w liczbach, gdzie w I półroczu 2009 r. rodzice niepłacący alimentów zwrócili 11,37% kwot, które zamiast nich wypłaciły gminy. Należy dodać, że w roku 2008 wskaźnik ten wynosił zaledwie 6%²⁶ (a w latach 2005-2006 – aż 0%).

Warto również wspomnieć analizę Najwyższej Izby Kontroli, która wykazała, że komornicy odzyskują zaledwie 0,5% wypłaconych zaliczek alimentacyjnych. W opinii kontrolerów NIK-u, komornicy nie wywiązują się z nałożonych na nich obowiązków i źle współpracują z organami gminy. W ocenie NIK-u szereg działań podejmowanych w stosunku do dłużników nie przynosi realnych skutków w postaci pojawienia się dochodu, który podlegałby egzekucji komorniczej na poczet zaległości z tytułu świadczeń rodzinnych. Optymistyczne założenia ustawy, zakładające daleko idącą aktywność komorników, współpracę organu właściwego dla dłużnika i urzędów pracy – nie zawsze wpływa na zwiększenie skuteczności egzekwowania świadczeń alimentacyjnych.

W doktrynie popularny jest postulat sięgania po niekonwencjonalne metody działania w celu uskutecznienia uporczywej niealimentacji²⁷. Jedną z nich jest egzekucja z majątku wspólnego, blokująca poczucie bezkarności dłużnika, który stosunkowo często celowo ubezskutecznia egzekucję przez komornika, przepisując swój majątek na nowego partnera. Niewątpliwie w większym stopniu powinno się także egzekwować alimenty od dalszych członków rodziny dłużnika alimentacyjnego – na podstawie art. 129 k.r.o.²⁸ Tym bardziej, że pomoc państwa nie powinna w praktyce wyprzedzać, a nawet wyłączać pomocy rodziny, a więc także osób zobowiązanych w dalszej kolejności.

Podsumowując, warto podkreślić, że mimo niekorzystnego wyroku Trybunału Konstytucyjnego, który w dniu 22 września 2009 r. uznał fakt zatrzymywania prawa jazdy dłużnikom alimentacyjnym – za nie-

²⁶ Por. dane www.mpips.gov.pl /dnia 20.11.2009 r.

²⁷ Por. K. Lubiński, *Kierunki reformy systemu organów egzekucyjnych w sprawach cywilnych*, „Problemy Edukacji Sądowej” 1997, nr 28, s. 9.

²⁸ Por. „Art. 129. § 1. Obowiązek alimentacyjny obciąża zstępnych przed wstępnymi, a wstępnych przed rodzeństwem; jeżeli jest kilku zstępnych lub wstępnych – obciąża bliższych stopniem przed dalszymi. § 2. Krewnych w tym samym stopniu obciąża obowiązek alimentacyjny w częściach odpowiadających ich możliwościom zarobkowym i majątkowym”.

zgodne z Konstytucją, gminy nadal mogą wnioskować o odebranie prawa jazdy²⁹.

Wynika to z faktu, iż Trybunał orzekał wobec art. 5 ustawy *o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej*, która została uchylona 1 października 2008 r. ustawą z dnia 7 września 2007 r. *o pomocy osobom uprawnionym do alimentów*³⁰. Regulacja ta, obowiązująca współcześnie zawiera unormowanie analogiczne do kwestionowanego w pytaniu prawnym skierowanym do Trybunału Konstytucyjnego.

Chociaż zarówno resort pracy, jak i konstytucjoniści podtrzymują stanowisko dotyczące możliwości w aktualnym stanie prawnym, kierowania wniosków do starostów o odebranie prawa jazdy, to jednak duża część jednostek wstrzymuje się z takim działaniem. Taka okoliczność wynika z obawy i ewentualności, iż dłużnik alimentacyjny wykorzysta analizowaną drogę administracyjno-procesową i odwoła się od niekorzystnej decyzji najpierw do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, a potem do sądu, który uzna, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego odnosi się do obowiązujących przepisów *o pomocy osobom uprawnionym do alimentów* i uchyli decyzję starosty. Zatem ministerstwo powinno jednoznacznie uregulować przepisy w tej kwestii.

²⁹ Ok. 20,5 tys. wniosków do starosty o odebranie prawa jazdy dłużnikom alimentacyjnym złożyły gminy w I półroczu 2009 r.

³⁰ Dz. U. Nr 192, poz. 1378.